

sil olupta başka bir tefsire tâbi tutmuş olmaları sebebini doğrusu anlayamadım.

Arkadaşlar;

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun yazılı emir hakkındaki 343 nolu maddesi hükümleri gayet sarihdir. Bu maddeye göre yargıç tarafından ve mahkemelerden verilip Yargıtaya tetkik edilmeksizin kat'ileşen karar ve hükümlerde kanuna muhalefet bulunduğu takdirde Adalet Bakanı o karar veya hükmün bozulması için Yargıtaya müracaat etmesi hususunda Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı emir verebilir. Binaenaleyh temyizi kaabil olupta Yargıtayın tetkikinden geçmeksizin kat'ileşen hükümlerle temyizi kaabil olmamasından dolayı Yargıtayın tetkikine arz edilmeyen meselâ sorgu yargıçlarının men'i muhakeme kararları, belediye cezalarına vâkı itiraz üzerine Sulh Mahkemelerinden verilen kararlar ve tetkik mevzuu olan hâdisede izah olunluğu üzere mahkemenin iade talebinin reddine dair verilen kararlar üzerine itiraz mereince ittihaz edilmiş olan kararlar aleyhine yazılı emir yoluna müracaat edilebilir. Tatbikatta senelerdenberi tamamen arzettiğim şekilde nereyan etmektedir. Binaenaleyh bu husustaki görüşlerine iştirake imkân yoktur, ve Mesliste bulunan bütün hukukçu arkadaşlarımın da arzettiğim bu hususu teyit edeceklerine eminim.

Dediler ki kendi kararlarını müdafaa ediyorlar. Hemen arz edeyim; yazılı emir benim zamanında deyil muhteris selefim zamanında verilmiştir ve kanuna tamamen uygundur. Ben burada yalnız hakikatı ve Türk Adliyesinin şeref ve itibarını müdafaa ediyorum. (Soldan alkışlar).

Sihhat kurulundan alınan rapora temas ede-

rek Savcı neden dolayı bu raporla amel etmiştir dediler.

Arkadaşlar, rica ederim Sihhat kurulunun ceza usulünün 399 ncu maddesine tayan, bir raporunu Savcı nasıl tâlil edebilir.

Devletin resmî bir hastanesi sihhat kurumlarının verdiği rapor hakkında ancak aynı ehliyetle yetkili bir mercii mütalâa beyan edebilir.

REŞAD AYDINLI (Denizli) — Teamül böyle midir?

ADALET BAKANI ŞİNASİ DEVRİN (Zonguldak) — Teamül böyledir. Teamül dışı hiçbir muamele yapılmamıştır. Öyle zannediyorum ki, meseleler tamamiyle vuzuhlanmıştır.

İSMAİL HAKKI ÇEVİK (Eskişehir) — Para cezasını neden almadınız?

ADALET BAKANI ŞİNASİ DEVRİN (Devamla) — Demek oluyorki, arkadaşım hapis cezası hakkındaki hükmün geri bırakılmış olmasının kanuni sebeplerini kabul buyuruyorlar, ancak para cezasının derhal alınması gerektiğini öne sürüyorlar aradaki ihtilâf buna kâinca iş kolaylaşır.

Arkadaşlar, ilâm bir küldür, para cezasının bundan ayrılacağını zanetmiyorum. Fakat muhakkak olan bir şey varsa, Savcı para cezasını herhalde hükümlüyü sehabet için geri bırakılmış değildir.

Bütün bu mâruzatım Burhaniye Savcisiyle dosyayı mahallinde tetkika memur Adalet Müfettişinin verdiği bilgiye dayanmaktadır. Gayet câzip ve her türlü tereddütleri izale edici mahiyette olduğunu zannediyorum. (Bravo sesleri ve alkışlar).

BAŞKAN — Gündeme geçiyoruz.

5. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Erzincan Milletvekili Saffet Arıkan ve Sivas Milletvekili Şemsettin Günaltay'ın, Partiler Meclis Gruplarının Büyük Millet Meclisinde birer faaliyet unsurları olduğunun belirtilmesi hakkında önergesi ve Anayasa Komisyonu raporu (4/32) [1]*

BAŞKAN — Rapor hakkında mütalâa varmı?

[1] 222 sayılı basmâyazı tutanağın sonundadır.

SAFFET ARIKAN (Erzincan) — Aziz arkadaşlar; takdir hakkında bazı mâruzatta buluna-

Sivas Milletvekili arkadaşım Günaltay ile birlikte sunduğumuz önerge kısa olmakla beraber mânası bakımından çok açıktır. Yani maksat hemen bir yıldır Büyük Millet Meclisinin çalışmalarında yerleşen olayları, binnetice tüzük yolu ile de düzenlemektir.

Filhakika Büyük Meclisinizde, diğer parlamentolarda olduğu gibi, parti grupları ve bağımsız milletvekilleri vardır. Parti grupları top-

lantılarını gizli yapmakta ve Büyük Millet Meclisi seçimlerinde aday göstermektedirler. Büyük Mecliste görüşülen konularda milletvekilleri, gereğinde, parti grupları adına söz söylemektedirler ve bu olaylar bir senedenberi muntazaman devam edelmektedir.

Biz, Büyük Meclis Üyelerinin, seçmenleriyle konuşup görüşmeye fırsat bulmak üzere Meclis çalışmalarına ara vereceğinin bahis mevzuu olduğu şu sırada bu önergeyi sunmakla, Büyük Meclisin gelecek toplantılarında, yukarıda arzettiğim ve fiilen tatbik edilmekte olan olayları Tüzük'e bağlamak istedik ve önergemizde «bu durumun Büyük Millet Meclisince bir karar ile belirtilmesine Yüksek Müsaadelerini» diledik.

Önergemiz: Anayasa Komisyonunda görüşülürken, şimdiye değin Büyük Meclisçe alınmış olan kararlar üzerinde duruldu ve bizim «durumu belirtmek» tedbirinden maksadımızın bir yorumlamak isteği olduğunu izah etmekteğim üzerine Komisyon, önergemizi bu yolda kabul etti ve müzakeresine karar verdi.

Ancak, önergenin müzakeresi esnasında Komisyon, ortada madde olarak mücerret hukuki bir meselenin hal ve tefsiri keyfiyetinin mevcut olduğunu müşahade ederek hedefe metin yorumu ile değil, Tüzük'e bir fıkra ilâve etmek suretiyle tesis yolu ile gitmenin uygun olacağına hemen ittifakla karar verdi ve ben de bittabi buna muvafakat ettim.

Şimdi, Komisyon raporu Yüksek Huzurunuzdadır. Büyük Meclisinizde teessüs etmiş olan demokratik çalışmalarımızı Tüzük hükümleriyle de tevsik ve tesbit etmeyi teklif etmekle bir vazife yapmış ve Büyük Meclisin arzusuna teraüman olmuş durumda olduğumuza kaani olarak Anayasa Komisyonu raporunun kabul buyurulmasını rica ediyoruz.

NECATİ ERDEM (Muğla) — Sayın arkadaşlarım; yüksek huzurunuzda arzedilen İktüzük teklifine göre İktüzük'ün 22 nei maddesine bir 23 neü maddesine iki fıkra eklennmiş, 23 neü maddenin ikinci fıkrası çıkarılmış, 24 neü maddeye bir son fıkra ilâve edilmiş, 85 nei maddenin 4 neü fıkrasına da «bir parti grubu» kelimeleri ilâve edilmiştir. İktüzük'ün maddei mahsusasına yani 230 neu maddesine göre İktüzük'te ilâve veya çıkarma ameliyesinin yapılması.

buna mütedair bir teklifin mesbuk bulunmasıyla meşrut ve mukayyettir. Madde sarihdir. Halbuki böyle ilâve çıkarma yapılması hakkında hiçbir teklif sebkat etmemiştir, böyle bir teklif yoktur. Anayasa Komisyonu vücuda getirdiği bu tasarımı iki sayın arkadaşımızın 10 . VI . 1947 tarihli bir önergesine istinaden yapmıştır. Bu önergeye İktüzük'ün herhangi bir maddesine bir fıkranın ilâvesi veya herhangi bir maddesinden bir fıkranın çıkarılması hakkında hiçbir kayıt derecedilmemiştir. Mevzuu-bahis önergede Meclis gruplarının Yüksek Meclisin faal uzuvlarından bulunduğuun yine Yüksek Meclis kararıyle tebarüz ettirilmesi istenilmiştir. Yüksek Meclisten beklenen bu karar, tefsir suretiyle mi, yoksa tesis suretiyle mi, bu cihetler izah edilmemekle beraber bu kararın neticei hukukiyesi veya neticei siyasiyesinin neden ibaret bulunduğuna ve komisyonlara tatbik edilen hükümlerin Meclis Gruplarına tatbik edilmesine ve edilemeyeceğine mütedair önergede hiçbir kayıt, sarahat, işaret mevcut değildir. Binaenaleyh önerge İktüzük'ün 232 nei maddesinin tarifatına uygun olarak verilmemiştir. Verilmeyince bu önerge kanuna nazaran İktüzük'e nazaran kenetlenmekündür. Şu halde Anayasa Komisyonu kanunen muteber olmayan bu önergeye dayanarak bir tasarı vücuda getirmiştir. Bir teklif yapmıştır. Tarifati kanuniye uygun olmayan bu önergeye dayanan bu teklifin, benim kanaatime göre, reddi lâzımgelir.

İktüzük'ün 22 nei maddesine ikinci fıkra olarak ilâve edilen şu fıkranın zannederim tashihiye lüzum yoktur, cümledenice malûmdur. Bu İktüzük'ün 22 nei maddesine Anayasa Komisyonununda ilâve edilen 2 nei fıkrada bir kanun ve nizam rayihası işitilmemektedir. Çünkü bu ikinci fıkranın muhtevası ve müeddası ihbardır. Yani Türkiye Büyük Millet Meclisinde Meclisin bir faaliyet uzvu olarak Meclis Gruplarının mevcut olduğunu ihbar etmektedir. Metine bu şekilde yani T. B. M. Meclisinin siyasi, teşrii uzviyetini taşıyan bir grubun mevcut olduğunu ihbar etmektedir. Halbuki ihbar hiç bir hüküm ifade edemez. Bu suretle ihbar kanun tanziminin istihdaf ettiği maksat ve gayelerle kaabili telif değildir. Kanun demek millet ve memleket hesabına o memlekette oturan vatandaşların leh ve aleyhinde yeni bir hüküm koymak, yeni bir kaide inşa etmek ve o hüküm-

le vatandaşları, fertleri, şahsiyeti hakikiye veya hükmiyeleri ilzam etmek demektir.

CEMİL SAİD BARLAS (Gaziantep) — Ne vakittenberi böyledir?

NECATİ ERDEM (Devamla) — İhbarda böyle bir ilzam kabiliyeti, bir hüküm kuvveti yoktur. İhbar sıdka ve kizbe muhtemel olan bir haberdur (Gülüşmeler).

EŞREF DİZDAR (Giresun) — Havadis haberi değil.

NECATİ ERDEM (Devamla) — Zatı âlilerine arz ediyorum, eenebilere değil. Sizden feyiz alacağız, sizden kanaat alacağız, derdimizi size anlatacağız, siz hakem olacaksınız, hüküm sizindir, fakat bildiklerimizi bizler de söyleyeceğiz.

Maamafih Anayasa Komisyonunda bu ihbarı ihtiva eden 2 nei fıkra mülâhaza ve mütalâa edilirken bu fıkra ile, ihbarı ispat eden deliller ve vesikalar nazarı itibara alınmamıştır. Bu fıkranın istinat ettiği delâili kanuniye ve vesikalar gerekçeye dercedilmemiştir ve gerekçeye bağlanmamıştır. Hattâ bağlamak imkânı da yoktur. Çünkü şimdiye kadar Meclis gruplarının, Büyük Millet Meclisinin teşriî sıfatını haiz bir uzvu bulunduğuna dair Anayasa'da ve İktüzük'te hiç bir hüküm mevcut değildir. Binaenaleyh bu ihbar hakikat ve nefsiyle uygun değildir. Bu ihbar hiç bir delil ile isbat edilemeyen Meclis gruplarının, Büyük Millet Meclisinin teşriî bir uzvu olduğunu ifade eden delilsiz mücerret bir iddiadan ibarettir. 22 nei maddenin 2 nei fıkrasının inşa suretinde, yani ilzam ifade edecek, hüküm ifade edecek bir şekil ve mahiyette tanzimine de imkân yoktur. Çünkü bu şekilde tanzim edilirse, yani Büyük Millet Meclisinin faal bir uzvu olmak üzere Meclis grupları teşkil edilecektir diye inşa şeklinde yeni bir hüküm ve bir kaide mahiyetinde yeni bir kaide koymak imkânı yoktur. Eğer konursa, şimdiye kadar hiç bir sıfatı resmîyesi tanınmamış ve teşriî sıfatı haiz bulunmamış olan gruba teşriî sıfat bahşetmek olur. Halbuki İktüzük Anayasanın mezuniyeti haricinde hiç bir gruba, hiçbir şahsiyeti hakikiye veya hükmiyeye bir teşriî sıfat izafe edemez. Denilmesin ki bu grubun cezasını teşkil eden Milletvekillerinin teşriî sıfatı bulunuyor da bunlardan teşekkül eden şahsiyeti hükmiyenin neden teşriî sıfatı bu-

lunmuyor. Böyle bir sual iradedilmesin. Çünkü Meclis grupları yalnız idari ve yalnız inzibati gruplardır. Büyük Millet Meclisi guruplara Milletvekilleri o grupları idari ve inzibati bakımdan ayrılmışlardır. Yoksa kendisine kanunun verdiği teşriî sıfatını, kendisiyle beraber diğer arkadaşlardan teşekkül eden bir gruba devir ve ferag etmemişlerdir.

Muhterem arkadaşlar; Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 49 neu maddesinde «Devlet memurları, memuriyetten çekildikten sonra bile saklanakla mükellef oldukları vakıalar hakkında sırrın ait olduğu makam âmirinin haberi olmaksızın şahit sıfatıyla dinlenemez. Bu gibi hallerde İcra Vekilleri âzası hakkında, Reisicumhur ve Büyük Millet Meclisi âzası hakkında Meclis tarafından izin verilir, şahitliği Devletin selâmetine zarar verecek derecede olmadıkça bu izin verilir» böyle bir madde var. Cümlemenize malumdur hatırlatmak için okuyorum.

Şimdi, şu madde kanuniye ile İktüzük'ün 24 neu maddesine konulan hüküm arasında bir tenakuz vardır, tenakuz olmasa bile bu 49 neu madde kanuniyenin tatbikına engel teşkil edecek bir hal mevcuttur. Müsaadenizle izah edeyim; bir ekalliyet partisi. Tabii ekalliyette kalan kendisine mensup Milletvekillerinin teşkil ettiği Meclis Gurupunda gizli bir karar almışsa, fakat bu kararda herhangi bir vatandaşın hakkı mevzuubahis olmuş veya herhangi bir vatandaşın mahkemede derdesti rüyet bulunan dâvasında gerek dâvacının gerek maznunun iddia ve müdafaasını ilgilendiren hâdiseler, şahitler peyda olmuş, vesikalar ibraz edilmiş o vatandaşın da yani dâvacı veya maznun bulunan vatandaş da kendisini ilgilendiren hâdiselerin konuşulduğu, Meclis gurupunda elde edilen veya mevcut olduğu anlaşılan kimselerin de şahit olarak dinlenilmesi veya yahut Meclis grupunda ibraz edilen vesikaların mahkemeye celp ve tetkiki talep edilmişse Meclis gurubu âzalarından, Meclis gurupunu teşkil eden Milletvekillerinden herhangi birine celpname tebliğ edilip, filân husus hakkında şahadet etmen isteniyor dense oda dâvetiyyenin altına yazıyor; benden öğrenmek istediğiniz şeyler bizim Parti gurupumuzun gizli inikadında mevzuubahis eden hâdiselere talluk etmektedir ve bu gizli gurub konuşmalarını ifşa etmemeye söz verdim. nizamname öyle diyor. Binaenaleyh, siz benim hakkımda Büyük Millet Meclisine müracaat

ediniz. Benim şahsıma izin verecekse o vakit ben mahkemede şahadet ederim dese. Büyük Millet Meclisi Riyasetine bir tezkere yazılıyor ve o Milletvekilinin şahit sıfatıyla istimama müsaade buyurunuz deniliyor. Deniliyor ammâ ne Başkan ne Büyük Millet Meclisi ekseriyeti o gizli hâdise acaba selâmeti memlekete taallük ediyor mu, etmiyor mu? Bu şahidin şahadetine müsaade edecek miyiz, etmiyecek miyiz? Yüksek Meclis ve onun Yüksek Başkanı buna vâkıf değildir. Ne yapalım, Meclis grupuna bir tezkere yazalım, o da böyle bir şey bilmiyorum, bizde yoktur diyecektir ve size zabıtları veremeyiz. Çünkü onda bizim ekalliyet partisini alâkadar eden esrar vardır orada. Biz onu diğer Partilere ifşa edemeyiz. Bizim anlayışımıza göre bunun gizli tutulması Partimizin esas vaziyeti üzerine müessirdir. Şu halde bu şahide o grup âzasından bulunan şahide ait olduğu mahkemede şahadetine izin vermek için yol kapanmıştır. O sefer mahkemedeki vatandaşın hukuku ihlâl edilmiş olur.

Yok, madamki ekalliyet Meclis Grubu Büyük Meclisin bir uzvu mahiyetindedir. Meclis tarafından istenilen evrak, vesaiki ve zabıtları teslim etmekle mükelleftir denilecekse bu eldeki tasarı da bunu teyit eder, bunu ifade eder, buna işaret eder bir kelime yoktur.

Böyle bir kelime, böyle bir kayıt ilâve edildiği zaman artık ekalliyet partisinin ekseriyet partisi karşısında bulunmasında imkânsızlık tahassül eder.

İşte bu akalliyet partisinin hukukuna, hürriyetine bir tecavüz teşkil eder. Bu suretle Usulü Cezaiyenin Yüksek huzurunuzda okunmuş olduğum maddesinin tatbiki müşkülleşir. Evvelce arzettiğim sebeplerle İctüzük'ün 22 nci maddesine ilâve edilen ikinci fıkra aşağıdaki fıkraların kabulüne bir basamaktır. böyle bir Meclis Gurupu vardır. Binaenaleyh, şu olur, şu olur, şu olur demektir ... Aşağıdaki hükümler bu ikinci fıkraya bina edilmiştir.

Arzettiğim sebeplerden dolayı ikinci fıkra yıkılırsa aşağıdaki fıkralar zaten ayakta duramaz.

Binaenaleyh, bu teklifin reddedilmesine karar verilmesini istiyorum.

BAŞKAN — Osman Nuri Köni.

OSMAN NURİ KÖNİ (İstanbul) — Efendim, bendeniz Meclisin müsaadesiyle ve Baş-

kanhın müsaadesiyle münasip görürseniz Mazbata Muharririnden birkaç noktanın aydınlatılmasını rica edeceğim. Vâkıa zahmet olacak amma lütfederseniz tenevvür ederiz.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ALİ RIZA TÜREL (Konya) — Vazifedir.

OSMAN NURİ KÖNİ (Devamla) — Esbabı mucibe mazbatasında (Yapılan teklifi tesis suretiyle imali) tensip buyurulmuştur. Bu muhakkak mıdır? Yani tesise mi hamletmişsiniz? Ve tesis yoluyla mı gidiliyor?

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ALİ RIZA TÜREL (Konya) — Evet.

OSMAN NURİ KÖNİ (Devamla) — Fakat sonra bir fıkra daha vardır, aşağıda : (Bu maddelerde yapılan değişiklikler, bugüne kadar devam edegelen fiili duruma ve tatbikata da uygun olduğu için, ilâvesi teklif olunan hükümler inşai olmaktan ziyade bu durumu belirtici bir hukuki mahiyet arz etmektedir). Bu biraz kaabili telif değildir gibi geliyor bendenize.

Çünkü yukarıda tesis diye buyurdunuz, aşağıda tesis midir, yoksa tekit midir, ne kastediliyor bu fıkra ile?

ALİ RIZA TÜREL (Konya) — Siz konuşun, cevabını ben vereceğim.

BAŞKAN — Siz devam edin, suallerinizi sorun, cevabını verirler.

OSMAN NURİ KÖNİ (İstanbul) — Ohalde bendeniz birer, birer sorayım ve devam edeyim. Meclis grupları ve grupların muamelâtı ve işleri Meclisee bir murakabe altına mı girecektir. Üçüncü sualım, budur?

Dördüncü sualım; gruplar dışardaki makamlarla, herhangi bir müessese veya teşekkül ile muhaberede bulunacaklar mı, bulunmayacaklar mı? İstiklâli tamları var mıdır, yok mudur?

Sonra efendim, grupların sıfatı resmîsi, ne merkezdedir, bir şahsiyeti hükmiye midir, değil midir?

Bendeniz bunları anlamak istiyorum. Ve bir de bu teklifin, tüzük tadili teklifinin sebebi hakikisi hakkında izahat verirsiniz minnettar kalırım. Bendeniz bunlar hakkında tenevvür etmek istiyorum. Cevap verecek misiniz efendim?

BAŞKAN — Siz söyleyin sırası geldiği zaman cevap verirler.

OSMAN NURİ KÖNİ (Devamla) — Bendeniz bu notkaları anlamak istiyorum. Yapılan ta-

dil teklifinde Tüzük'e bir madde konuyor ve birkaç madde de ilâve ediliyor. Burada esas olarak Parti grupları faal bir uzuv olarak Mecliste bulunurlar. Bu tebarüz ettirilmek isteniyor. Şöyle deniyor, üst tarafını okumağa lüzum yok.

«Siyasi partiler, yalnız milletvekillerinden kurulan ve Büyük Millet Meclisi içinde onun çalışmalarıyla ilgili çalışmalar yapan Meclis grupları vardır.» Böyle bir hüküm konması isteniyor. Bendeniz, bu hüküm yerinde olmadığını tebarüz ettirmek isterim. Eğer bir makamı resmî ise, bir mer'ii resmî ise, bir şahsiyeti kanuniye ise her halde kanunla bunu tebarüz ettirmek ve kanunda buna yer vermek icabeder. Mücerret bir tüzükte böyle bir tasrih, yahut bir sarahat kâfi değildir. Çünkü Tüzük, Büyük Millet Meclisince muta olan bir Tüzüktür. Bizim için belki kanun hükmündedir. Fakat Meclisin hariçinde asla kanun hükmünde değildir. Belki bir nizamname hükmünde bile değildir. Bu, bir Meclis ailesi için yapılmıştır. Hattâ Tüzük ilân dahi olunmaz. Malûmu âliniz tüzük ilân olunmadan meri olur, fakat kanunlar ilân edilir. Ve kanunların ilân ve neşri hakkında kanun da vardır, o biraz tadile uğradıktan sonra elyevm meri olmaktadır. Binaenaleyh bütün müessesatı, bütün teşkilâtı hükümeti ve bütün halkı alâkadar eden, kanunlardır. Eğer biz bir şahsiyeti maneviye vermek istiyorsak, yahut bir sıfatı resmîye veyahut mer'ii gibi, makamı gibi bizihi resmî daire gibi bir mevcudiyeti kanuniye vermek istiyorsak bunu kanun yolu ile yapmak icabederdi. Şunu da arz ediyim ki, arkadaşlar bu, yanlış ve noksandır, teşrii iki yoldan da gelinebilirdi ve daha sağlam olabilirdi. Maksat temin olunabilirdi. Bu şekilde geliş doğru değildir, yani kanun yapmak usulüne. Çünkü, ancak kanun muta olur. Nizamname ancak bizim için meridir. Nizamnameye bir hüküm korsak aharı, asla ilzam etmez, müteessir etmez, edemez; bir defa tesis deniyor, dikkat buyurun arkadaşlar, alt tarafından tesis değildir deniyor, tenakusa düşüyorlar, esbabı mucibe lâyihasında makabline teşmil ediyorlar. Farzımahal Tüzük yapıldıktan sonra belki makabline teşmil edilebilir, diyecekler ki, usul hükümleri makabline teşmil olunur, teşmil olunur amma müktesep hakkı ihlâl etmemek

şartıyla. Bunu usul hükmü olarak telâkki ederssek makabline hakkı müktesebi ihlâl etmemek şartıyla teşmil etmek lâzımdır. Bu nihayet nizamnamedir, kanun değildir. Nizamname milleti alâkadar etmez, yazılış tarzına nazaran resmî yer deniyor, evet milletvekillerinin yeri, hepimizin resmî yeri burasıdır, resmî mahiyeti haizdir, buna hiç şüphe yoktur. Hepimiz şahsi hakiki itibariyle resmî mahiyeti haiziz. Pekâlâ bilfarz burada üç parti olsa ve bu partinin mahdud üyeleri bulunsa, lisebebin minelesbap o parti dağılsa Meclisteki grubun vaziyeti ne olacaktır?

CEMİL SAİD BARLAS (Gaziantep) — Bağımsız milletvekili olacaklardır.

OSMAN NURİ KÖNİ (Devamla) — O vakit kanun mu yapacağız? (Bağımsız milletvekili olacaktır sesleri).

Müsaade buyurun sırası gelince siz de söylersiniz.

Meselâ bu Partiye mensup on kişi var, grup halinde çalışıyorlar, bu parti dağılsa ne olacaktır? Grubun yedinde mahrem evrak olursa vaziyet nasıl olacaktır?

Kezalik bir parti grubu daha var diyelim burada. Tekrar yapılan seçimde o parti girmiyor, fakat yedinde bir takım mahrem, selâmeti memleketi alâkadar eden bir takım evrak vardır. Bu evrak Mecliste mi kalacaktır, yoksa partisine mi verecektir. Bunu kanunla telif etmek lâzımdır.

Burada şahsiyeti mânevîye hariçteki şahsiyetlerdir. Halk ve Demokrat Partilerde asıl şahsiyet hariçteki hükmi şahıslardır. Gruplar değildir. Evrakın sahibi onlardır. Mecliste mi kalacak onlara mı vereceksiniz? Bu mahrem evrakı söylemez bildirmez kendi partisine teslim eder. Bu gibi müşkülât ve mahzurlar olacaktır. Bu tadil maksadı temin değil büsbütün teşviş edecektir. Sonra gruptan maksadımız nedir? Lâakal kaç kişi olmalıdır ki, bir grup olsun? İki mi 3 mü, 5 mi? Esbabı mucibede hiç bir kayıt yoktur. Kaç kişi olmalıdır? olur ki 3 kişi gönderir, grup mudur bu? Kaç kişi olmalıdır, lâakal, bunu göremedim, bilemiyorum, halledemedim, 2 mi, 3 mü, 5 mi diyeceksiniz.

Sonra bu nizamname arkadaşlar Cemiyetler Kanunu ile gayrikaabili teliftir. Hani af buyurun ağır bir tâbir vardır, altı kaval üstü şişhane, Bu

da ona beziyor, başı Cemiyetler Kanununa alt tarafı Meclis Nizamnamesine bağlı. Bu vaziyette nasıl Cemiyetler Kanunu ile telif edilebilir? Çünkü bu partiler doğuşu, menşei itibariyle Cemiyetler Kanununa tâbidir. Sonra geliyor Cemiyetler Kanununu tâdil eden bir madde, bu; meclis ailesi nizamnamesine bir fıkra konuyor. Ve bu tâdil Cemiyetler Kanununu alâkadâr ediyor, çünkü o gurup Cemiyetler Kanununa göre bir şahsiyeti mâneviye değildir. Şu hale göre başı Cemiyetler Kanununa bağlıdır, nizamnameye bağlanamaz, kanuna bağlanır şüphesiz. Bütün mevzuat bunu emrediyor. Onlar Milletvekilleri şahsiyeti hakikiye olarak buraya gelmişlerdir. Şahsiyeti hükmiye olarak burada kimse Milletvekili olmamıştır, âza olmamıştır. Şahsiyeti hakikiye olarak buraya geldik biz.

Peki gruplar toplanacak. Toplanıyor, bermûtat toplanıyor, müzakereler yapıyor, içtimalar yapıyor, kararlar ittihaz ediyor, - kâfidir denmedi, karar ile müzakeresi de hafidir denmedi - o halde herhangi bir partiye mensup olan bir kimse diğer grupun evrakını okuyacak mı, okumayacak mı? Lütfen bunu da kaydediniz. Meselâ Demokrat Parti gurup içtimaları yapıyor, hafidir diye zapta da ilâve etmedi. Müzakere yaptı, Halk Partisine mensup birisi gelip okuyabilecek midir? Veyahut Demokrat Partiye mensup birisi Halk Partisinin içtima evrakını okuyabilecek midir? Lütfen cevap isterim. Çünkü komisyon mahremiyet kaydıyla takyid ediyor, komisyon öyle takyid etmiştir. Mahremiyeti Komisyonların mahremiyeti maddesine maletmiş demek. Gurupların aleniyet maddesinde diğer hükümler caridir, diyor. Diğer hükümler cari olduğuna göre ben okumalıyım, bunu. Siz de gelip Demokrat Partinin hafi olmıyan müzakere zaptını okuyabilmelisiniz. Böyle olmak icabeder. Bizatihi Meclis Grupları, bunu tekrar ediyorum, sıfatı resmîyeyi haiz mi, gruplar şahsiyeti mâneviye midir, sıfatı resmîyeyi haiz midir, yani kanunların kabul ettiği, mevcudiyet verdiği meclisler gibi midir? Bunu anlamak istiyorum.

Arkadaşım bir madde okudu, ben de diğer bir maddeyi okuyayım da onun üzerinde durayım. Meselâ bugün Demokrat Parti hafi bir içtima yapsa o hafi içtimanın evrakını da bir mahkeme istese, Demokrat Parti Grupunu bunu verecek mi, vermiyecek mi? Vermek için Meclisten mi soracak, ne yapacak? Mahrem bir müzakere

yapılıyor, buna ait evrakı verecek mi, vermiyecek mi? Bendeniz şimdi Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 88 nci maddesini okuyorum: [Resmî dairelerde saklı evrak vesair vesikalar], Şimdi tam işin üzerinde duruyorum [Mündericatinın ifşası, memleketin selâmetine zarar vereceği o dairenin en büyük âmiri tarafından beyan edilirse bu ve vesikaların gösterilmesi ve teslimi istenemez. Şu kadar ki, o beyan kâfi görülmezse, o dairenin mensup olduğu Vekâlete müracaat olunur] Bizim Tüzük'ümüzde de bir madde var. Fakat bu şekilde değil. İlân hakkında bir madde vardır. Fakat bu şekilde değildir, ilân hakkındadır. İlân hakkında bir madde vardır. Şöyle ilân olunacak, böyle ilân olunacak, on sene geçecek falan. Bunlara temas ediyor. Yani Tüzük evrak verilsin, verilmesin diye menetmemiştir. Yalnız ilân üzerinde durmuştur, yayın üzerinde durmuştur, bizim Tüzük. Mademki Tüzük'ümüz yayın işi üzerinde duruyor, o halde maddeleri birbirine raptedelim arkadaşlar. Tüzük bir küldür, Komisyona hitap ediyorum, maddeleri birbirine raptedelim ve Tüzük üzerinde duralım ve konuşalım ve mâna verelim, bu mahremiyet maddesine. Ben bakıyorum Tüzük'e, Tüzük mucibince amel edilecek. Şimdi aşağıdaki maddelerde diyor ki, ilân edilmez. O halde mahkeme isterse ne olacak? Demokrat Partiden bir şeyi mahkeme isterse vermiyecek miyiz? Vereceğiz. Bakınız madde ne diyor; resmî dairelerde saklı olan. Resmî daire demek.. Kanunun vücuda getirdiği resmî makam ve merci demektir. Tüzük resmî daire vücuda getiremez. Yani, Meclis Grubu daire gibi kanunun tâyin ettiği, vücut verdiği meclisler gibi resmî daire ve merci olamaz. Fert itibariyle sıfatı resmîyeyi haizdir gruplar. Şahsiyeti mâneviyeyi de haiz olamaz, Cemiyetler Kanunu mucibince dışarıdaki heyete bağlıdır. Halk Partisi de, Demokrat Parti de ve şüphesiz diğer partiler de öyledir.

Ne olacaktır? Bu kanun yolu ile daha iyi halledilebilirdi. Bendeniz hattâ iki teşriî formül bile buldum, fakat söylemekte mâzurum çünkü biz bu tadile taraftar değiliz. (Soldan, söyle Allah aşkına sözleri) Numara yapıyorum zanetmeyin namusumla temin ederim ki, iki formül buldum fakat söylemiyeceğim. (Soldan, söyle yapma, sesleri) Neden söylemiyeceğimi biliyor musunuz? Fakat biz bu tadile taraftar değiliz, bu bize düşmez, bu tek parti zamanında yapıl-

miş bir tüzüktür ve hepimiz üzerinde düşünelim, mademki çok partili hayatı kabul ettik, bütün tüzük üzerinde bir tadilat yapmak icabediyorsa beraber düşünüp yapmak lâzımdır. Böyle aceleyle lüzum yoktur, bir iki madde üzerinde, alalecele tadilat yapılmasını doğru görmüyoruz. Bunlar hakkında günlerce, aylarca düşünülebilirdi.

Evet kanun yoluna gitmek daha iyi olurdu sizin için ve istediğinizi o yolla ve meşru ve kanuni mahiyette elde edebilirdiniz. Tekrar ediyorum, bu kanun değil tüzüktür. (Söyle, demek istediğini sesleri). Söylemeyeceğim, o da bende kalsın, müsaade buyurun zaman gelince söylerim.

ESREF DİZDAR (Giresun) — Zamanı gelmedi mi? Şöyle Allah aşkına bizi üzüntüde bırakma.

OSMAN NURİ KÖNİ (İstanbul) — Daha gelmedi, zamanı gelince söylerim üzüntüden kurtulursunuz. Ben haddimi bilirim, ekseriyet partisi senelerce çalışmış, teşkilât yapmış, bütün erbabı ihtisası sinesinde toplamıştır, bizimse 1,5 senelik bir hayatımız vardır.

BAŞKAN — Mevzua devam ediniz.

OSMAN NURİ KÖNİ (Devamla) — Demokrat Parti kurulu bir buçuk sene olmuştur, biz böyle bir tadil teklifinde bulunmuyoruz. Binaenaleyh mukabil teklif yapmak vaziyetinde de değiliz arkadaşlar.

Fakat bir şey daha var; esasen Demokrat Partinin fikirleri kabul edilmiyor, ağzından kuş tutsa hayır diyorsunuz. (Yok yok, öyle şey yok sesleri, gürültüler). Burada şöyle bir kanaat vardır; Demokrat Parti hangi mütalâalarla gelirse gelsin hüsnü kabul görmüyor arkadaşlar. (Öyle şey yok sesleri).

BAŞKAN — Rica ederim, muhavere yapmayın. Sözünuze devam edin.

OSMAN NURİ KÖNİ (Devamla) — Demokrat Parti bir şey yapsa iyi de olsa, kuvvetli de olsa kabul edilmiyor.

EMİN SAZAK (Eskişehir) — Usul hakkında söz istiyorum.

OSMAN NURİ KÖNİ (Devamla) — Şimdi izahat verdim. Mahkeme ne yapacak? Mahkeme bir defa Anayasanın 59 ncu maddesini nazarı dikkate alacaktır. Bu madde der ki herkes mahkeme önünde haklarını korumak için gerekli ya-

salı araçları kullanmakta serbestir. Bu hakkı müdafaa muhteremdir, kayıt altına alınamaz diyecek ve evrakı istiyecektir. Sonra bizim nizamnameyi okuyacaktır. Görecektir ki bu nizamname ne makamata resmiyeyi ne de halkı ilzam eder. Binaenaleyh Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 88 nci maddeye esasen mahiyeti resmiyeyi haiz olmıyan parti grupları giremez. Buna imkânı kanuni yoktur. Sonra böyle bir tadil çıktığını farzetsek bile mahalline şâmil değildir, hakkı müktesep vardır. Meselâ bir mahkeme bir evrakı istese, tekrar istese, arada da bu nizamname yapılsa vermeyecek mi? Hayır vereceğiz. Çünkü mahkeme diyecek ki; benim kararım filân tarihlidir; hakkı müktesep vardır. Ben bu evrakı sizden alacağım diyecek ve kanuni muamelesine tevessül edecektir. (Soldan, hep aynı şeyleri tekrar ediyorsunuz).

İyi anlaşılması için. Mamafih mâruzatım bundan ibaret olacaktır. Şunu da arz edeyim ki bu, tadil, Kenan Öner - Hasan Âli dâvası dolayısıyla meydana çıkmıştır, hakiki sebep budur. Mahkeme evrak istemiştir. (Soldan hayır sesleri).

SAFFET ARIKAN (Erzincan) — Asla, asla.

OSMAN NURİ KÖNİ (Devamla) — Arkadaşlar; evrak verilmek istenmiyor. Bilinmesini istiyorum ki Demokrat Parti buna aslâ taraftar değildir, Demokrat Parti daima Adliyeyle hürmetle bağlanmıştır. (Soldan gürültüler).

Müsaade buyurun, hiddet göstermeyin. Bendeniz biraz hızlı söyledim, affınızı istirham ederim. diyorum ki mahkeme bu evrakı istemekte haklıdır. Çünkü bir kararı vardır. Hakkı müdafaa taallük ediyor esas karar hakkında bir şey söylemiyorum. Mahkemenin hükmüne karışmıyorum, müdafaa hakkına ait hakkı müktesepten bahsediyorum kendi mütalâamı, mütalâa teşriiyemi söylüyorum. Biz Demokrat Parti adaleti sevdiğimiz için, adalet taraftarı olduğumuz için (Şiddetli gürültüler) müsaade buyurun, adaletin yerine gelmesi için, mahkemenin hakka daha evvel varması için çalışıyoruz tadile muhalifim ve bir önerge takdim ediyorum.

EMİN SAZAK (Eskişehir) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

EMİN SAZAK (Eskişehir) — Usul hakkında. Efendim Tüzük belki eskidir, bir çok ta-

dillere muhtaçtır, şudur budur. Olabilir amma, bir hâdise üzerine, bir mesele üzerine, böyle Meclisi alet ederek bunu şey etmeğe çalışmak bizim Meclisin kudsiyeti ile, kudreti ile, ne bileyim, uygun değildir, kelime bulamıyorum, ifade için. Bunu yapacaksak, esaslı tetkik ederiz, eskiden tek parti üzerine yapılmış bir Tüzük'tür, bugün iki parti vardır, belki yarın üç olur, dört olur. Bu esaslara göre bunu yeniden tetkik etmek lâzımdır. Fakat herkesin bildiği, malûm ve muayyen bir mesele vardır, bunun için Meclisten böyle bir istifadeye kalkmak bendenizce Yüksek Meclisin namına zararlıdır. Ben bunu iyi görmüyorum. (Sağdan alkışlar).

YUSUF KEMAL TENĞİRŞENK (Sinop) — Anayasa Komisyonunun mazbatasında biz, iki arkadaşın muhalefet şerhi vardır. Vakaa okunduğu zaman mânası tamamiyle anlaşılıyor. Bununla beraber ben onu izah için kürsüye çıktım. Arkadaşlar; ben meselenin polemik cihetiyle katiiyen âlâkalı değilim. Ben Meclisin iyi işlemesine hizmet etmek ve ona hizmetkâr olmak kastıyla mâruzatta bulunacağım.

Dediler ki; Mecliste parti grupları var. Bu gruplar Meclisin çalışmalarıyla ilgili olarak çalışıyorlar. Bunları bir tanzim lâzımgelmez mi? âlâ. Tanzimi lâzımgelir. Anayasa Komisyonunda da bunu söyledim. Vakaa çok teessüf ederim, komisyonun toplanacağı tahtaya yazılmadığı için Anayasa komisyonu bu işe başladığı zaman bulunamadım. Sonradan gittim fakat arkadaşlarıma orada da rica ettim. dedim ki; gelin, Mecliste Parti Gruplarının çalışmaya başlaması, bilhassa birden ziyade Parti gruplarının çalışması, çalışmaya başlaması itibariyle Meclis nizamnamei dahilinde bazı maddelerin değişmesi ve belki de bazı maddelerin konması lâzımgelir, onun için bence İktüzük'ü yukarıdan aşağıya okuyarak hepsinde bir tetkik yapalım. Niçin acele ediyoruz diye rica ettim. Fakat arkadaşlara dinletemedim ve ekalliyette kaldım. Bence arkadaşlar, hakikaten İktüzük'ün bu noktadan okunarak gözden geçirilmesi lâzım idi ve mesele de basit değil idi. Demin bir arkadaşımın buyurduğu gibi ortada kanunlar vardır. Parti Gruplarının çalışmaları kendilerinin tüzüklerinin hükümlerine bağlıdır. O tüzükler yine kanunlarımızın hükmünce muteber hükümler ifade eden tüzük-

lerdir. Şimdi, biz kendi tüzükümüze hükümler koyarak başka bir uzuv hakkında yahut statüsü başka bir şeyle tâyin edilmiş bir varlık hakkında kendi tüzükümüze madde korsak, hükümler korsak bu işlerle o işleri birbirine yaklaştırıp telif etmek lâzımgelmez mi? Onun için mesele hakikaten üzerinde durulup biraz uzunca konuşulması lâzımgelen bir meseledir. Yoksa muhterem komisyonun bizden istediği gibi bir günde karar verilecek bir mesele değildir. Dediler ki; canım siz de yazın getirin. Alâ, fakat biraz müsaade isterim. Arkadaşlar, demin arzettiğim gibi yeğane gayem Meclisin iyi çalışabilmesini temindir. Hususiyle Meclisin iki parti olarak çalışmaya başladığı zamandanberi komisyonda, bir iki misal ver dediler. Dedim ki; meselâ İngiltere'de Meclis Reisi muhalif partiden seçilmek âdettir. Arkadaşlardan birisi dedi ki bizde olmaz, çünkü bizde Meclis Reisinin ledelhece Reiscumhura vekâlet etmesi gibi zaruretlere vardır, bu mütalâa ilmine hürmet ettiğim bir arkadaşındır.

Peki Meclis Reisvekillerinin olsun bir tane sinin muhalif gruptan olması düşünülemez mi? Bu hatıra gelmez mi? (Teklif ettik, kabul etmediniz sesleri).

Teklif ettiğiniz kabul edilmedi o başka mesele. İktüzük'e koymak başka mesele.

Sonra ...

NÂZİM POROY (Tokad) — Siz yanaşmadınız.

YUSUF KEMAL TENĞİRŞENK (Devamla) — Rica ediyorum. Nazım Bey, bana yanaşmadınız gibi hitaplarda bulunma.

Ben burada şu parti, bu parti münasebetiyle söz söylemiyorum. Evet müracaat ettik o zaman kabul edilmedi diyorsunuz. Fakat bugün bu, İktüzük'e konamaz mı? Pekâlâ konur.

Sonra gayet didişilen bir encümenimiz vardır. İntihap mazbatalarını, tutanakları tetkik eder. 30 kişiden mürekkeptir. Farzediniz ki, kura çekildi, 30 u da Demokrat Partiden çıktı, veyahut 30 u da Halk Partisinden çıktı, olura. Bu sene gördüğümüz tecrübeler nazaran o encümenin muhtelit olması lâzımgelir amma bir nispet dâhilinde yani aHlk Partisine mensup muhterem arkadaşlarımızın isimleri bir torbaya konur, Demokrat Partiye mensup arkadaşların isimleri diğer bir torbaya ve bir nispet

dâhilinde. Bu torbalardan kura çekilerek bir muhtelit encümen temin edilemez mi? Edilmek lâzımgelir değil mi?

SAFFET ARIKAN (Erzincan) — 3 sene sonra düşünürüz.

YUSUF KEMAL TENĞİRŞENK (Devamla) — O halde bugün neye acele ediyorsunuz? (Sağdan alkışlar).

Sonra arkadaşlar hertürlü çalışmada bir usul vardır. Nerede olursa olsun, methodsuz, düzensiz, nizamsız, tüzüksüz bir çalışma olamaz. Bana bizim İktüzük'ün bir yerinde bir hüküm gösterebilir misiniz ki, bu durumun bir kararla tesbiti teklif ederim sözünü kabul etsin ve üzerinde müzakere cereyan etsin.

Takrir budur, şöyle bir durum vardır, bu durumun Meclisçe bir kararla belirtilmesine yüksek müsaadelerini rica ederim. Bence İktüzük'te böyle bir şey yoktur. Ancak bu teklif tefsir, Tüzük'ün filân ve filân maddesini tefsir veya Tüzük'ün filân ve filân maddelerine şu, şu fıkraların ilâvesini istiyorum, demek lâzımgelirdi, teklif böyle olmalı idi. Olmadı, biz itiraz dermeyan ettik, arkadaşlar bunun üzerinde muamele cereyan etmez dedik, kabul edilmedi. Yarın ben de herhangi bir şey hakkında makama böyle bir şey veririm, şu hususta bir karar verilmesi lâzımgelir, karar verilmesini rica ederim. Olur mu? Olmaz. Niçin? Çünkü nizamla çalışmaya mecburuz, başka türlü çalışmamızın neticesine varamayız. Bu mümkün değil mi idi? Onu alıp geriye isteyip şu şu maddeleri teklif ediyorum diyemezler miydi? Ali Rıza arkadaşımız, tefsirle bu meselenin halledilemeyeceğine karar verildikten sonra ben şu maddeleri teklif ediyorum. dedi. E, bu teklif yolunda mıdır? Bu teklifin yine Başkanlıktan geçerek gelmesi lâzımgelmez mi idi? Başkanlıktan geçerse bir gün, iki gün kaybedilirdi, fakat iş yolunda olurdu. Muhalefetimizin sebepleri bunlardır.

Sonra hepimizin bildiğimiz bir şeyi söylemeye mecburum. Oraya da yazdım, maddeleri kabul ederseniz diye. Fakat o maddeler hiçbir veçhile Meclisin haiz olduğu hak ve salâhiyetleri tâdil edemez başka birine veremez. Ekseriyeti, hattâ Teşkilâtı Esasiye ekseriyetini haizsiniz arkadaşlar, usulünde yapın, Anayasayı tâdil edin, istediğiniz hükümleri koyun. (Sağdan bravo sesleri) Değil mi efendim, başka birşey yoktur.

Onun için o yola gidilmedikçe, usul takip

edilmedikçe, konulan hükümler bence, sizi maksadınıza vâsıl etmez, yahut hepimizi maksadımıza vâsıl etmez. Diğer arkadaşların söylediği bazı sözleri söyleyeceğim fakat içtinap ediyorum. Her halde konulan şeyler, tesis mi, mevcut olan şeyleri teyit ne demektir? Bizim bildiğimiz mevcut olan şeyleri teyit te olsa o behemehal tesistir. Bu tesis oldu mu İktüzük'ümüzün sarıh hükmü mucibince ancak hükmü verdiğimiz, kararı verdiğimiz andan itibaren muteber olur. Yoksa evvelce bir grup vardı, o grup müzakereleri hakkında da bu tatbik olunur denirse bu olamaz. Onun hakkında demin arkadaşlar söylediler, kanunlarımızda mükemmel hükümler vardır. Arkadaşlar Meclise gelecek; falan âza falan mevzuda şahadet etsin mi denecek? Siz etsin dersiniz gidip şahadet edecek. Neden korkuyoruz? Birinci arz etmek istediğim bu.

İkinci arz etmek istediğim nokta; İktüzük'ün sarıh olan hükmünce, İktüzük hükümleri neşrü ilân dediğimiz şeye tâbi değildir. Kendi sarıh hükmünce ilân olunamaz. İlân olunmayan hiçbir hüküm hiçbir kimseyi takyit etmez. Yalnız bizim kendimizi takyit eder. Teklif edilen fıkra «Parti gruplarının gizli oturumlarında da bu hüküm uygulanır» şeklindedir yani gizli tutmak, sır tutmak için söz vermek hükmü. Bunu, bu fıkrayı kabul ederseniz grupların ancak gizli oturumlarında tatbik olunur. Yani bundan sonra her grup müzakerenin başında, ben bunu gizli yapıyorum, diyecektir, gizli yapıyorum, diye karar verecektir. Çünkü Komisyonlar öyle karar verirler. Komisyon müzakeresinde gizli olmasına karar veriliyor ondan sonra bu iş tatbik olunuyor. Niçin? Çünkü Parlâmento hukukunda herşey alenidir, Meclisin müzakereleri alenidir. Böyle fevkalâde sebeplerden dolayı Devletin menafii âliyesine, yüksek siyasetine taalluk eden meselelerden dolayı gizli toplantı yapılmak icabediyorsa gizli yapılır. Amma bu, eski tâbirle, hilâfı asıldır, istisnadır, aslolan aleni olmasıdır. Şimdi ben kendi kendime düşünüyorum Parti gruplarına bu gizli toplanma kaidesi tatbik olunuyor, toplanıldığı vakit gizli olduğuna karar verilmezse o zaman parti grupu kendi asıl nizamnamesi ahkâmınca, cemiyetler kanunu ahkâmınca, sair kanunlar ahkâmınca mı hareket edilecektir. Buna, hayır, denecek bir şey yok. Öyle hareket edilecek.

Demin arkadaşlar Usulü Muhakemeden iki şey zikrettiler; birisi şahitler hakkında, öbürüsü

her hangi bir yerde mevcut dosyaları getirmek hakkında. Demekki bunlar ayrı ayrı şey. Teklif edilen hükme ben muhalif kalacağım amma sizin kabul edeceğinize emin olarak arz ediyorum bir işin gizli kalması için her ferdin, grup fertlerinin verdiği söz dosyaya da teşmil olunacak mıdır? Hayır esas haklar açık olarak takyit **edilmedikçe bakidirler. Çünkü Mecliste aslanan** aleni olmaktır. O aleniyetten herhangi bir sebeple çıktınız mı? Ayrıldınız mı mutlaka tesis edeceksiniz.

Teşmil edilecek mi? Diyeceksiniz ki, Usul muhakemelerinde, esas kanunlarda maddeler yok mu? O maddeler hükmünce hareket suretiyle olacaktır. Alâ, buna birşey dediğimiz yok, tabiidir. Mazbata Muharriri arkadaşım acaba benim gibi mi düşünüyor, bilhassa bu mühim noktadır?

CEMİL SAİD BARLAS (Gaziantep) — Bendeniz Sayın Yusuf Kemal Tengirşenk arkadaşımızla, onlardan daha evvel konuşan iki arkadaşın sözleri üzerinde durmıyacağım. Bu arkadaşlar nazari olarak evrakın mahkemeye verilip verilmemesi üzerinde durdular. Emin Sazak arkadaşımız usul hakkında konuşacakları halde muayyen bir mesele hakkında, yani Hasan Âli - Kenan Öner dâvası vesilesiyle bu teklifin geldiğini söylemişlerdir. Halbuki bununla hiçbir alâkası yoktur. Çünkü arkadaşımız gazete okusalar di göreceklardı ki, daha geçenlerde C. H. P. Meclis Grubu, Hasan Âli Yücel dâvası dolayısıyla mahkemeye lâzımgelen cevabı, gruba kabul ettirdikten sonra, bildirmiştir. Binaenaleyh kendilerinin zannettikleri gibi bunun dâva ile hiçbir alâkası yoktur. Ortada fiilî bir vaziyet vardır. O da şudur: İki Parti sistemi yerleştikten sonra hakikaten Meclis çalışmalarının ve partilerin hukuki vaziyetlerinin tahkim edilmesi lâzımdır. Onun için İktüzük bakımından bu tadile lüzum vardır. Biliyorsunuz ki, kış Devresi toplantısına başladığımız zaman iki Parti gelmişti, Bağımsız arkadaşlar vardı. Komisyon mesaisine iştirak edecek arkadaşların adedi mahdud idi. Fakat C. H. P. arkadaşları ne nispette, D. P. arkadaşları ne nispette Komisyonlara girecekleri belli değildi. Binaenaleyh Teşrinisani içerisinde, Meclis toplandığı zaman hangi teamüle istinaden encümenleri kurmakta devam edeceğiz? Arkadaşlar taknin yolu ile de olsa bu gelen şey

bunu da tesbit etmektedir.

Sayın Tengirşenk arkadaşımız formül üzerinde durdular, teamül yolu ile olmazsa taknin yoluna gidilir. Nasıl ki, Demokrat Parti, Divanı Riyaset seçimine iştirak etmemek suretiyle vâkı teklifi reddettiler. Seçim nasıl yapıldı? Binaenaleyh bu bakımdan teamül yolundan olmadığına göre taknin yolundan gidilmesi en doğru yoldur. Bunda da vaziyet bundan ibarettir. Necati Erdem, Osman Nuri Köni, C. H. Partisi ve D. Parti Meclis Gruplarının Cemiyetler Kanununa bağlı olduğunu söylediler, buna hiç şüphe yoktur, bunda hepimiz müttelikiz. Fakat gerek Demokrat Parti, gerek Cumhuriyet Halk Partisi Meclis Gruplarını vücuda getiren topluluklar, Cemiyetler Kanununun tarif ettiği toplulukların hiçbirisine benzemez, âmm hukukunun tesbit ettiği birer birlik vücuda getirirler. Arkadaşlar Demokrat Parti Grubu ve Cumhuriyet Halk Partisi Grubu yalnız Cemiyetler Kanununa tâbi olsaydı, Meclis Gruplarının içtimalarında birer Hükümet komiseri bulunması lâzımgelirdi.

YUSUF KEMAL TENGİRŞENK (Sinob) — Meclise giremez.

CEMİL SAİD BARLAS (Devamla) — Müsaade buyurun. Demokrat Partinin Meclis Grubunun veya Cumhuriyet Halk Partisi Meclis Grubunun, Meclis dâhilinde veya dışındaki toplantılarında da Hükümet komiserinin bulunmaması, bunların bünyelerinin zaruri icabıdır. İşte biz bu gibi toplantıları da, bunun önemlisidir, diyoruz. Meclis çatısı altında değil de, Meclis dışında toplandınız, memleketin dış politikası hakkında ister iktidar partisi, ister muhalefet partisi olsun, uzun boylu konuşacaktır. Herkes istediğini söylemekte serbesttir. Kendisini Hükümetin yolladığı üçüncü dereceden bir memur mu kontrol edecek? Binaenaleyh hâdiseyi bütün çıplaklığı ile gözönüne alarak ölçmek lâzımdır. Bendeniz diyorum ki; bu İktüzük'teki tadillerle grupların Meclisteki durumunu tesbit etmek zamanı gelmiştir, önümüzdeki devrede yeniden komisyonlar seçilecektir, Sayın Türel arkadaşımız ekseriyetin düşüncelerini izah edecektir. Fakat bunun taktiğinin zamanı gelmiştir.

Mâruzatım budur.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ALİ RIZA TÜREL (Konya) — Sayın arkadaşlar,

çok vaktinizi almamak için muhterem hatiplerin dermeyan ettikleri mütalâalara ve sordukları suallere toplu bir şekilde cevap vermeye çalışacağım. Eğer Anayasa Komisyonunun bu İctüzük tadili teklifini huzurunuzda arz ederken dayandığı hukuki mucip sebepleri kısaca burada anlatırsam zannedirim ki hem birçok meseleler aydınlanacak, hem de yeni münakaşalar açılması bertaraf edilmiş olacaktır. Onun için arkadaşlarımızın bir kısım suallerini bu şekilde cevaplamış olacağım. Bunun dışında kalan suallere de vereceğim cevaplarla ayrıca kendilerini tatmin etmeye çalışacağım.

Arkadaşlar, görüşmeye esas tutulan önerge, Sivas Milletvekili Semsettin Günaltay ile arkadaşları Saffet Arıkan tarafından Meclis Başkanlığına takdim edilmiş ve oradan da Komisyonumuza havale buyurulmuştur.

Komisyonumuz ilk önce önergenin tetkiki sırasında hazır bulunan Saffet Arıkan'ı dinledi ve bu önerge ile ne istenildiği kendisinden soruldu. Saffet Arıkan arkadaşımız netice itibarıyla bu önergenin bir yorum isteği mahiyetinde olduğunu izah ettiler. Komisyonumuz bu nokta üzerinde durdu ve oldukça uzun ve derin hukuki münakaşalardan sonra önergenin hakikaten bir yorum isteği mahiyetinde olunabileceğini kabul etti ve ondan sonra işin esasına girdi. Bu münakaşaları burada, huzurunuzda tekrara lüzum görmüyorum. Bunu bir yorum isteği mahiyetini haiz olduğunu kabul edince, Komisyonunuz senelerdenberi, bilhassa bir yıldanberi, Mecliste iki partili hayatın teessüsündenberi mevcut olan fiili bir durumun hukuki bir şekilde ifadesini ve bunun Tüzük hükümleri ile yapılmasını faydalı buldu. Buna ilâveten yalnız bu prensipi ifade etmek maksadı temine kâfi gelmeyeceğinden Meclis içindeki Grup teşekküllerinin yani, milletvekillerinden mürekkep ve Meclis çalışmalarıyla ilgili faaliyette bulunan bu varlıkların Meclis içinde birer suretle vazifelendirilmesi lüzumuna da kaani oldu ve İctüzük teklifi bu kanaatin mahsulü olarak huzurunuzda arzedildi.

Arkadaşlar bu, başka memleketlerde de böyledir ve böyle olmuştur. Yani demokratik memleketlerin hepsinde partiye Cemiyetler Kanununa göre kurulmuş birer cemiyettir fakat onların Meclis içinde çalışan, munhasıran milletvekillerinden mürekkep olan ve Meclis içinde,

Meclis çalışmalarıyla ilgili çalışmalar yapan bir teşekkülü doğrudan dokruya Meclis içinde vazife sahibi olmuş ve resmî yer almıştır. Bu durum, birçok memleketlerde temsili rejimin başındanberi fiili bir şekilde başlamış ve bir müddet sonra İctüzük'e konulan hükümlerle ve aşağı yukarı bizim teklifimize benzer hükümlerle resmîleştirilmiş ve kanunlaştırılmıştır. Bizim de yaptığımız bundan ibarettir, huzurunuzda arz edilen teklif tasarısı bu kadar basittir. Ve doğrudan dokruya Meclis çalışmalarının, Tengirşenk arkadaşımızın ifade buyurdıkları gibi, hakikaten daha metotlu, sistemli olması gayesini temine mâtuftur.

Görülüyor ki, arkadaşlar; Komisyonumuzda, yapılan teklif önergesi, bir taraftan bir yorum isteği halinde kabul edilmekle, diğer taraftan bunu bir İctüzük tadili şekline sokarak yüksek tasvibinize sunmakla indi, ampirik bir yol tutulmamış, doğrudan dokruya hukuk esaslarından, hukuk icaplarından ilham alınmıştır.

Şimdi burada, aynı zamanda sorulan bir suale cevap teşkil eden bir mütalâamı arzetmek istiyorum. 22 nci maddenin ikinci fıkrasına yapılmasını teklif ettiğimiz ilâvede iki hüküm belirtilmektedir. Bunlardan birisi bir prensip ifadesidir. Bu prensip ifadesi, Meclis içinde mevcut olan, bugüne kadar mevcut olan bir realiteyi hukuki bir kaide halinde ifade edecek, o kaide de Meclis içinde bulunan Parti Gruplarına resmî bir mahiyet tanıyacaktır. Ondan sonra bunların Meclis çalışmalarıyla ilgili çalışmalarda ne gibi rol sahibi olduklarını gösterecek maddeler tesbit edilmiştir. Yaptığımız bu tadil teklifleri de bu ikinci gayeyi temine mâtuftur. Gruplara Komisyonlara aday göstermek vazifesinin verilmesini teklif ediyoruz. Parti namına konuşacağını beyan edecek olan Grup Sözcüsü veya Başkanına tercih hakkı tanıyoruz. Ve nihayet bugün Komisyonlarda câri olan gizliliğin Gruplar içtimalarında da câri olacağını ifade eden bir hüküm ilâve ediyoruz. Bu itibarla üzerinde arkadaşlar çok durdular. Bunun altında herhangi bir hususi maksat saklı olduğunu telmih ettiler. Bilâkis bu, mevcut olan fiili bir vaziyetin İctüzük'te ifadesidir. Bugün Parti Gruplarının içtimaları prensip olarak mahrem değil midir? Parti Grupları kendi Tüzüklerine göre gizli toplantılar yaparlar ve üyelerin o toplantılarda konuşulan şeyleri ifşa etmemek mecburiyetinde bulu-

nurlar. İşte bunları İctüzük'e nakletmekle Parti Gruplarının resmî mahiyeti haiz olduğunu ifade eden diğer bir hüküm daha koymak istiyoruz.

Arkadaşlar, arzettiğim gibi bu tasarı, izam edildiği gibi veya tahmin edildiği gibi hususi maksatların ortaya çıkardığı bir şey değildir. Bilâkis Meclis içinde mevcut bir fiilî vaziyete hukuki bir mahiyet vermeyi istihdaf eden bir harekettir. Bunda istihdaf edilen gaye bir taraftan fiilî bir durumu hukuki kaide haline getirmek, diğer taraftan grupları vazifelendirmektir. Bu suretle bu gruplara tüzük hükümleri dairesinde bir takım vazifeler ve yetkiler verilmesinde, bilhassa yeni girmiş olduğumuz iki partili hayat karşısında, Meclis çalışmalarının memleket için daha faydalı ve verimli olmasını temin gayesi başlıca esastır.

Bu suretle bu Tüzük tadili kabul edildiği takdirde Meclis Grupları başka memleketlerde olduğu gibi Meclis içinde resmî bir mahiyet almış bulunacaktır.

Arkadaşlar bizim bu hareketimiz, şekil bakımından, komisyonların kanun teklif edemeyeceklerini fakat kendilerine havale edilen işleri ve istekleri kanun haline getirecekleri hakkındaki Yüksek Meclisin bir kararına dayanmaktadır. Bu bakımdan da hareketimizde hukuki olmıyan bir eihet yoktur. Bu kararı vermek için Meclisin o zaman yaptığı müzkerelelerin umumi havası içinde, komisyonlar kendiliklerinden bir kanun teklifi yapamayacakları, fakat herhangi teklifin onları bu teklifi bir kanun teklifi haline çevirmeye selâhiyetli kılacağı mânası açıkça görülmektedir.

Arkadaşlar, muhalefet azasından ve komisyonumuz üyelerinden bulunan muhterem iki zâtın mazbataya yazdıkları iki üç itirazdan bir tanesi, üzerinde bilhassa ciddi surette durulmayı istilzam eden bir mahiyet arzettiği için bunun hakkında kısaca mâruzatta bulunmak mecburiyetindeyim.

B. M. Meclisinin selâhiyet ve imtiyazlarının başka birine tanınması ancak Anayasa'nın tadili ile mümkün olabilir, buyuruyorlar ve bînetice yaptığımız işde böyle bir mahiyet mevcut olduğunu söylüyorlar, eğer yanlış anlamadı isem.

Yani tekrar edeyim; Büyük Millet Meclisi-

nin selâhiyetlerinin ve imtiyazlarının, muhalefet şerhinden aynen okuyorum ibareyi,

YUSUF KEMÂL TENGİRŞENK (Sinob) — Evet aynendir.

ALİ RIZA TÜREL (Devamla) — Devam ediyorum okumaya «...imtiyazlarının ne nam altında ve neşekil ve surette olursa olsun, onun kendinden başka birine tanınması, sarîh ve katî bir hüküm halinde ifade edilmesi icabeden bir Anayasa işi olduğunu...» Hiç şüphesiz bu gayet tabiidir. Fakat yaptığımız işde böyle bir mahiyet görmek imkânı var mıdır?

YUSUF KEMÂL TENGİRŞENK (Sinob) — Komisyonlara iştirak ettikten sonra mesele kalmadı.

ALİ RIZA TÜREL (Devamla) — Bir Anayasa Komisyonu azasının, hattâ herhangi bir, Meclis azasının böyle bir ihtimali düşünmesi hükümlerlik haklarına karşı büyük saygısızlık olurdu.

YUSUF KEMAL TENGİRŞENK (Sinob) — Teşekkür olunur.

ALİ RIZA TÜREL (Devamla) — Büyük Millet Meclisi hükümlerlik haklarını kullanan tek varlıktır. Ona şerik veya onun yanında onun selâhiyetlerini paylaşmış başka bir teşekkül yoktur, olamaz.

YUSUF KEMAL TENGİRŞENK (Sinob) — Parti Grupu var.

ALİ RIZA TÜREL (Devamla) — Parti grubu vardır fakat o tıpkı komisyonlar gibidir. Bizim memlekette yalnız bir tek Meclis vardır. Başka memleketlerde de gruplar vardır. Parti grupları bir realitedir. Müsaade ederseniz fikirlerimi yine Anayasaya istinat ettirerek arz edeyim.

Anayasa'da ne sarîh ve ne zımnî şekilde komisyonlardan bahseden bir madde yoktur. Komisyonlardan bahseden bir Anayasa maddesi gösteremezsiniz. Fakat, İctüzük hükümleriyle Meclisin çalışmalarını ve kararlarını hazırlıyacak birçok ihtisas komisyonları kurulmuştur. Daimî 20 komisyon var icabına göre vakit vakit kurulan geçici ve karma komisyonlar da bulunmaktadır. Onun için tekrar söylüyorum, Anayasada bu komisyonlardan bahsedilmiyor diye bunların İctüzük hükümleri içinde bulunması nasıl Anayasaya muhalif sayılmazsa bugün fiilen Mecliste vazife gören ve Meclisin faaliyetleriyle ilgili parti grubu adı altında teşekküllerin,

taazzuvarların Meclis içinde bir takım vazifelerle vazifelendirilmesinde ben hiçbir hukuki bir mâni görmüyorum. Ve bu husustaki kanaatım gayet samîmidir. Nasıl bir hukuki mâni görülebilir? Bir Meclis taazzuvu, fiilen senelerdenberi çalışmaktadır ve nihayet kendisine, İctüzük hükümlerine göre verilmesini teklif ettiğimiz vazifeler ve yine kendisine İctüzük mücibince tanınan yetkiler sayılı ve mahdud ve hiçbir zaman Anayasa prensiplerini ihlâl edecek şeyler değildir. Bir komisyona aday göstermek veya Mecliste grup mümessilinin tercihan söz söylemesini sağlamak, yahut bunların müzakerelerindeki mahremiyetin komisyonlar müzakereleri mahremiyetine benzetilmesini temin etmek hangi bakımdan Anayasa prensipleriyle, Anayasanın ruhu ile veya lâfızlariyle tezat halindedir cidden anlayamadım.

YUSUF KEMAL TENĞİRŞENK (Sinob) — Teazt halinde, demedim demediğim şeyi isnat etmeyiniz.

BÂŞKAN — Müsaade ediniz.

ALİ RIZA TÜREL (Devamla) — Binaenaleyh bu mühim nokta hakkında Anayasa Komisyonunun noktai nazarını bu şekilde arzemiş olmakla yaptığınız işin yalnız ve yalnız Meclis faaliyetinin daha verimli olmasını, bilhassa iki partili hayatın teessüsünden sonra, daha verimli, daha muntazam, daha esaslı olmasını temine mâtuf bir iş olduğunu açıklamış bulunuyorum. Yoksa Anayasayı rencide eden herhangi bir teklifi yapmak Anayasa Komisyonunun aklından geçmiyeceği gibi bu Komisyonun vazifesi ve şıarı, kendisine bu tarzda vâkı olabilecek bir teklifi, diğer her komisyon gibi, bilhassa Anayasa Komisyonu olmak haysiyetiyle, bertaraf etmektir. Arkadaşlar; hülâsa edeyim ki, arzettiğimiz mesele gayet basit bir işin tanzimi gayesini istihdaf etmektedir. Kalabalık Meclislerin teşkilâtsiz çalışmasına imkân yoktur. Arkadaşlar, burada ifade ettiler ve hepimizce de malûmdur, Büyük Millet Meclisi gibi Devletin en yüksek organı olan ve milletin hükümlerini haklarını kullanan bir teşekkülün bu vazifesini âzami verimle başarabilmesi için muhakkak metotlu bir teşkilâtla çalışması açıkca bir zarurettir. Başkanlık Divanı, komisyonlarla çeşitli Meclis hizmetlerinin görülmesini sağlıyan teşkilât hep bu zarurettten doğmuştur.

Arkadaşlar; tekrar affınızı rica ediyorum.

Bu açık tahkikatı tekrarlamaktan maksadım bundan çıkarılacak neticeleri canlandırmaktır. Bunun için bazı tafsilatın verilmesine lüzum görmekteyim. Anayasada Meclis teşkilâtı olarak yalnız Başkanlık Divanı vardır, Komisyonlardan bahsedilmemesi hiç kimsenin, onların kurulmasının caiz olmadığı şeklinde anlamıyacağı bir şeydir. Bunlar kurulmuş ve vazifelendirilmişlerdir. Tekrar ediyorum verimli bir Meclis çalışması için bu bir zarurettir. Zamanımızda Parti Gruplarının çalışmaları da Meclis çalışmalarında büyük ve esaslı bir önem kazanmış bulundukları cihetle bazı memleketlerde bu gruplar bir müddet fiilî bir varlık halinde yaşadıkları sonra bugün bizim yapmak istediğimiz gibi Tüzük hükümleri ile resmen tanınmışlar ve Meclis içerisinde vazifelendirilmişlerdir. Hattâ o kadar vazifelendirilmişlerdir ki, Üçüncü Cumhuriyet Fransasında son zamanlarda grup haricinde kalan mebus bulunmasına imkân bırakılmamış. Her mebusun evvel emirde bir gruba mensup olması veya iltihak etmesi zarureti ifade eden Tüzük hükümleri konmuştur. 1932 de Louis - Marin'in veyahut André Bretton'un teklifi üzerine.

Arkadaşlar, bizzat Yusuf Kemal Bey arkadaşımızın da gayet güzel ve hakikaten yapıcı bir zihniyetle ifade buyurdıkları gibi, Komisyon çalışmalarında teşkilâtlanmamaya ve gruplara da vazife vermeye lüzum vardır. Bugün grupların resmî bir mevcudiyet haline gelmelerini gerekli kılan bir küçük delil daha arz edeyim.

Kendileri dahi Komisyon toplantısında birçok müzakerelerden sonra : « Müsaade ediniz, partimle görüşeyim iki gün sonra belki bizde yeni bazı teklifler getiririz dediler ve Komisyon kendilerinin teklifini kabul ederek müzakeresini iki gün tehir etti. İki gün sonra, grupları ile ne konuştuklarını bilmiyorum, maalesef yeni bir teklif getirmediler. Bu küçük hâdise dahi Parti Gruplarının Meclis içinde haiz olduğu kıymet ve ehemmiyeti göstermeğe yarar.

YUSUF KEMAL TENĞİRŞENK (Sinob) — Faydaları mı var zararları mı?

ALİ RIZA TÜREL (Devamla) — Arkadaşlar bu mâruzatımla şimdiye kadar ileri sürülmüş olan bazı mütalâalara kısmen cevap vermiş oluyorum.

Necati Erdem arkadaşımızın İctüzük'ün 230 ncu maddesine taallük eden sualleri bu mâru-

zatom içinde cevaplandırılmıştır zannediyorum.

Büyük Millet Meclisi kararına dayandığımı-
zı söyledik ve İçtüzük, hukuki mahiyeti baki-
mından, tek Meclisli bir Parlâmentomuz olmak
dolayısıyla hiç şüphesiz ki, kanun mahiyetinde-
dir. Yani daimî, objektif ve riayeti mecburi
hükümleri ihtiva ettiği hallerde ilzam edici
bir mahiyet taşır. Neşrî ilân edilmemesine
rağmen bugün meri olan bazı hükümleri Meclis
dışında dahi ilzam edici bir mahiyet taşımaktadır.
Ancak parlâmenter, şahit celbi meselesi. Şahit
gelmezse zorla getirtmek gibi yapılacak şeyleri...

YUSUF KEMAL TENGİRŞENK (Sinob) —
Onun esasını kabul ediyor musunuz?

ALİ RIZA TÜREL (Devamla) — Ben, Büyük
Millet Meclisinden çıkmış, hiçbir tasarrufun
hukuka aykırı olacağını kabul etmem.

(Soldan, brabo sesleri).

Bir tek misal verdim. Bunun dışında daha
başka misaller de verilebilir. Meclisin tasarrufları
hakkındaki beyanın, benim sade, mücerret bir
iddiamı değildir. Büyük Meclis bir karar verdi mi
ve hiç şüphesiz bu, kanun kuvvetini haizdir, hukuk
esaslarına uygundur, diye farzolunur, amma delilim
bundan ibaret değildir. Büyük Meclisin vakti yoktur,
kendilerini hukukî tafsîlâtla sıkmak istemem, yalnız,
Atıf Akgüç arkadaşımın yakında tercüme ettiği
«Modern Parlâmentolar» isimli kitabın «İçtüzük'lerin
hukuki mahiyeti» hakkındaki kısmına göz atarsanız bu
mütalâalarımın hukukî mesnedini orada da bulmuş olursunuz.

YUSUF KEMAL TENGİRŞENK (Sinob) —
Teşekkür ederim, sizden, daha çok öğrendik.

ALİ RIZA TÜREL (Devamla) — Zannedi-
yorum ki arkadaşlarımızın suallerine cevap vermiş
oldum. Yalnız Grup âzası için, Grup âzası olan
şahide mahkemede şahadet yolu kapanmıştır diye
bir ifadede bulundular.

Bilmem Necati Erdem arkadaşım mı idi, yoksa
Köni arkadaşım mı idi. Böyle birşey asla mevzu-
bahis değildir. Bunu resmen ifade ediyorum. Çünkü
biz gruplara Meclisten de daha büyük bir salâhiyet
ve imtiyaz tanımak kararında değiliz. Meclisin
haiz olduğu salâhiyet ve imtiyaza rağmen Meclis
üyeleri dahi bugün mahkemelerde şahit olarak
dinlenebilir. Onların ne gibi hallerde dinlenebi-
lmiyecekleri usul kanunlarımızda tasrih edilmiştir.
Yani bunlarla uzun boylu uğraşmaya lüzum yoktur.

Köni'nin suallerine kısmen cevap vermiş olu-
yorum. Tesis yoluna mı gidiliyor, diye sormuş-
lardı. Buna zannederim izahlarım arasında ce-
vap verdim. İnşâî olmak, makabline şâmil midir,
değil midir? Meselâ bu mesele değildir.

Bu âme hukukuna taallük eden bir esanın ifade
şeklidir ki mevcut olan bir ihtiyacı, belirmiş olan
bir ihtiyacı hukukî, iktisadî, siyasi ve içtimai sebeplerle
tekevvün etmiş olan bir ihtiyacı, fiilî bir vaziyeti
bir norm jüridik, müşahhas bir hukuk kaidesi haline
sokmayı ifade için kullanılmış bir tabirdir. Kanunun
haiz olduğu kuvveti artıran bir şeydir.

YUSUF KEMAL TENGİRŞENK (Sinob) —
Tesis mi ediyorsunuz? Burasını sarîh söylemiyorsunuz.

A. RIZA TÜREL (Devamla) — Şüphesiz tesis
ediyoruz. Çünkü Tüzük'e giren her hüküm tesisdir.
Zira mecburi, daimî ve umumi mahiyeti vardır.
Şekil bakımından tüzün denmekle beraber maddî
bakımdan bizim tüzük tamamen kanun mahiyetindedir.
Bunu Yusuf Kemal arkadaşımıza arz etmeyi fazla
bulaurum.

Bir de Meclis içinde Parti gruplarının resmî
yeri diye mazbatada ifade edilmiştir. Arkadaşım
buna da itiraz ediyorlar ve resmî yeri vardır di-
yorsunuz, Parti dağılırsa evrakı ne olacak, Mecliste
mi kalacak, bu evrak mahrem? Şüphesiz ki mevzuatımız
böyle hallerde ne olabileceğini tâyin ve tesbit etmiştir.
Parti dağılırsa bittabi, Cemiyetler Kanununa göre iş
yapılacaktır. Çünkü artık Partinin, Meclis içinde
çalışan bir faaliyet uzvu kalmamıştır.

Bir partinin tüm halinde mütalâası onu bize
bir cemiyet halinde telâkki ettirir. Bugün bizim bu
tasarı ile meşgul olduğumuz mesele, partinin kendi
bünyesinden ayırarak Meclis içinde vazifelendirdiği.
Meclis faaliyetiyle ilgili çalışmalar yapmak üzere
vazifelendirdiği ve yalnız milletvekillerinden mürekkep
bir teşekkülün faaliyetine munhasırdır. Bu, parti demek
değildir, partinin bir teşekkülüdür, amma öyle bir
teşekkül ki, parti onu munhasıran ve munhasıran Meclis
içinde çalışmaya memur etmiştir ve buraya yalnız
milletvekilleri girebilir. Mesele budur. Bu parti içinde
bir cüzdür, parti hükmi bir şahsiyettir ve Cemiyetler
Kanununa tâbidir. Bugün mevzu bahis olan Partinin bir
parçası, Meclis gruplarıdır. Binaenaleyh tenakus
yoktur.

Hafi celse yaparsa diğer parti grup âzaları dinlemeyecek mi, aslâ böyle bir şey yoktur. Bundan böyle bir mâna, böyle bir hüküm çıkmaz.

Mahkeme partiden evrakı isterse, verecek mi, vermiyecek mi? Dediler. Efendim; bu mesele hakkında; bugün aktüel bir dâva dolayısıyla bu kürsüden beyanda bulunmak mahkemenin kararı ve kanaatı üzerinde müessir olur düşüncesiyle bu hususta mütalâalarımı arzettiğimi. (Bravo sesleri).

YUSUF KEMAL TENGİRŞENK (Sinob) — Bravo, teşekkür ederim.

ALİ RIZA TÜREL (Devamla) — Büyük Millet Meclisinin ilk kuruluşundanberi hiçbir zaman adalet cihazının kararları üzerinde müessir olacak bir münakaşa bu kürsüye getirilmemiş ve hiçbir zaman mahkemelerin kararları mevzuubahis olmamıştır. Bu sebeple şu veya bu maksadı güdüyorsunuz gibi sözlere aslâ cevap vermemeyi mahkemelerin istiklâline karşı bir saygı borcu biliyorum. Meseleyi kanun hükümleri halletmiştir. Mahrem midir, değil midir, verilir mi, verilemez mi meselelerinin burada müzakeresi doğru değildir. Kanun hükümleri meydandadır. Böyle bir meseleyi bu şekle bağlamak hem haksız ve hem de tehlikelidir.

Yalnız arkadaşlar, Köni arkadaşımızın bir beyanından sonra resmî daireden ne kastedtiğimizi izah için söylediğim bir cümleyi tekrar etmek zorundayım. Köni arkadaşım, «Bunun sebebi hakikisini ben söyliyeyim. Kenan Öner ve Hasan Âli Yücel dâvasında evrakı göndermemek için bu teklifi getirdiniz.» dedi. «Mahkeme kararlarına darbe vurmak istediğimizi» söyledi. Kararlarına hürmetkâr ve istiklâline taraftar olduğum söyledikleri mahkeme işleri hakkındaki bu ifade, Meclis kürsüsünden söylenen bu sözler, mahkemelerden birinde bugün görülmekte olan bir dâva etrafında Mecliste bir münakaşa kapısı açabilecek mahiyette olduğu için, bu hareketi, ifade ettikleri saygı hissi ile kaabili telif görmedim. Bu sözler, mahkemelere hürmetkâr olduğunu söyleyen Demokrat Parti üyesinin ifadesi olmaması lâzımdı. Hattâ ilâve buyurdular; partisi adına söylediğini ifade ettiler. Eğer Demokrat Parti mahkemelerin istiklâlini bu şekilde anlıyorsa ben şahsan bu fikirde olamam ve bunda tehlike görürüm. Tekrar ediyorum, mahkeme işleri doğrudan doğruya veya dolayısıyla bu kür-

süye gelmemeli ve konuşulmamalıdır. (Soldan bravo sesleri, alkışlar).

YUSUF KEMAL TENGİRŞENK (Sinob) — Efendim; maksat hâsıl oldu. Sözcü, bu sözleri söyledikten sonra ben çok müstefit oldum. Yalnız bir noktaya işaret edeceğim. Tüzük hükümleri şudur, budur, şahit celbederiz, hattâ tevkif ederiz gibi şeyler, Tüzük hükümleri kanunlara tearuz ettiği zaman, Tüzük hükümlerinin kanun hükümlerini ihlâl sebebiyet vereceği esasını ben katiyen kabul etmem. Vakıa Tüzük hükümlerini kabul Büyük Millet Meclisinin salâhiyeti dahilinde, kanun yapmak hattâ Anayasa yapmak yine onun yetkisi dahilindedir. Sonra Anayasa Encümeni Anayasaya müteallik bir mesele kendisine havale edildiği zaman hutsuz salâhiyeti haizdir.

BAŞKAN — Tüzük teklifinin reddi hakkında bir önerge vardır, onu arz ediyorum:

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arzedilen sebepler dolayısıyla Komisyon tasarısının reddini talep ederim.

İşbu isteğin reye konması zamanında önerge takdim kılındı.

İstanbul Milletvekili
Osman Nuri Köni

BAŞKAN — Ret önergesini kabul edenler... Etmeyenler... Ret önergesi kabul edilmemiştir.

Maddelere geçilmesini reyinize arz ediyorum; kabul edenler... Etmeyenler... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

Birinci maddeyi arz ediyorum.

İçtüzük'ün bazı maddelerinde değişiklik yapılması hakkında İçtüzük teklifi

MADDE 1. — İçtüzük'ün 22, 23, 24 ve 85 nci maddeleri aşağıda yazılı olduğu gibi değiştirilmiştir.

Üçüncü Bölüm

Komisyonlar ve Parti Grupları

Madde 22. — Her toplantının başlangıcında görevleri ertesi toplantıya kadar sürmek ve üyeleri Kamutayca görelî çoklukla seçilmek üzere, yirmi komisyon kurulur.

Siyasi Partilerin yalnız Milletvekillerinden kurulan ve Büyük Millet Meclisi içinde onun

çalışmaları ile ilgili çalışmalar yapan Meclis Grupları vardır.

Meclis görevleri ile karşılıklı Komisyonlar:

1. Anayasa Komisyonu (20 üye, Bir aylıklı kâtip);

İçtüzük işleri bu Komisyona havale olunur.

2. Dilekçe Komisyonu (25 üye, İki aylıklı kâtip);

3. Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu (10 üye, Bir aylıklı kâtip);

4. Meclis Kitaplığı Komisyonu (5 üye, bunlardan birini Başkanlık Divanı İdareci Üyeler arasından ayırır. Bu Komisyona Kitaplık Müdürü kâtiplik eder);

5. Sayıştay Komisyonu (20 üye, Bir aylıklı kâtip);

Bütün Hükümet hizmetleri ile karşılıklı komisyon :

6. Bütçe Komisyonu (35 üye, Bir Kalem Müdürü ile yardımcısı, bir Başkâtip, Yardımcısı ve bir memur)

Bu Komisyon kendine bir de Başkanvekili seçer.

(Genel Bütçe raporunu yazmak ve savunmakla ödevli bir Sözcüden başka bu Komisyon bir veya ayrı ayrı dairelerin bütçe raporlarını yazmak ve savunmakla ödevli özel sözcüler de seçebilir.

Bakanlıklarla karşılıklı komisyonlar (Alfabe sırasıyla);

7. Adalet Komisyonu (25 üye, Bir aylıklı kâtip);

8. Bayındırlık Komisyonu (20 üye, Bir aylıklı kâtip);

9. Çalışma Komisyonu (15 üye, Bir aylıklı kâtip);

10. Dışişleri Komisyonu (20 üye, Bir aylıklı kâtip);

11. Ekonomi Komisyonu (30 üye, Bir aylıklı kâtip);

12. Gümrük ve Tekel Komisyonu (20 üye, Bir aylıklı kâtip);

13. İşleri Komisyonu (30 üye, Bir aylıklı kâtip); bu Komisyon gereğinde bir başkanvekili seçer;

14. Maliye Komisyonu (20 üye, Bir aylıklı kâtip);

15. Millî Eğitim Komisyonu (20 üye, Bir aylıklı kâtip);

16. Millî Savunma Komisyonu (25 üye, Bir aylıklı kâtip);

17. Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonu (20 üye, Bir aylıklı kâtip);

18. Tarım Komisyonu (25 üye, Bir aylıklı kâtip);

19. Ticaret Komisyonu (20 üye, Bir aylıklı kâtip);

20. Ulaştırma Komisyonu (20 üye, Bir aylıklı kâtip);

Gerekli görülürse Komisyonların üyeleri Kamutayca daha çok veya daha az olarak seçilir.

Yukarıdaki Komisyonlarla karşılaşmıyan dairelerle ilgili tasarılar ve teklifler, akçalı işlerden iseler, Bütçe ve Maliye Komisyonlarında, bundan başka bütün tasarılar ve teklifler İşleri Komisyonunda görüşülür.

BAŞKAN — Birinci maddenin, 22 nci maddenin değiştirilmesini ihtiva eden kısmı hakkında mütalâa var mı? Maddeyi oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler işaret buyursun... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 23. — Dönemin ilk toplantısında Komisyon seçimlerine yardımcı olmak üzere, Milletvekillerinin, olumluk kâğıtlarından anlaşılan, uzmanlık ve mesleklerini gösterir bir cetvel Başkanlıkça bastırılıp üyelere dağıtılır ve ilân tahtasına asılır.

Komisyonlara aday gösterme işi, Partilerin Meclis Gruplarıca yapılır. Hazırlanan aday cetvelleri her Grubun İdare Kurulu Başkanlığına Meclis Başkanlığına sunulur.

Bağımsız Milletvekilleri kendi adaylıklarını koyabilirler.

Adayları gösteren cetveller, Meclis Başkanlığıca birleştirilerek bastırılıp üyelere dağıtılır ve ilân tahtasına asılır.

Kamutayda Komisyon seçimleri, bu cetvellerin dağıtılmasından ancak dört gün sonra başlar.

Dönemin diğer toplantıları başında Komisyonlar, toplantıların Birinci Birleşiminden sonra gelen ilk Birleşimin yapıldığı gün seçilir.

BAŞKAN — 23 ncü madde hakkında mütalâa var mı? Maddeyi oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler işaret buyursun... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Madde 24. — Bir Komisyonda kapalı oturum yapılmasını ilgili Bakan, yahut Komisyon üyelerinin üçte biri isteyebilir.

Kapalı Oturumda Komisyon üyelerinden ve Bakanlardan başkası bulunamaz.

Kapalı Oturum yapılması, görüşmelerin sır olarak saklanması söz verilmek demektir. Parti Gruplarının gizli oturumlarında da bu hüküm uygulanır.

BAŞKAN — 24 ncü madde hakkında mütalâa var mı? Maddeyi oyunza arzediyorum. Kabul edenler işaret buyursun... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Madde 85. — Söz, isteme ve yazılma sırasına göre verilir.

Kamutay isterse, görüşülen meseleler için yana, veya karşı yahut üzerine, nöbetleşe söz söylenilmek kararlaştır.

Başkan söz alanların adlarını sırasıyla Kamutaya bildirir.

Komisyon veya bir Parti Grubu adına söz istediklerinde, Başkan veya Sözcüler sıraya bağlı değildir.

Son söz Milletvekillerininindir.

BAŞKAN — 85 nei madde hakkında mütalâa var mı? Maddeyi oyunza arzediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Bu birinci maddenin tümünü oyunza arzediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde İctüzük maddesi olarak kabul edilmiştir.

Vakit geçti. İş de çok. Müsaade ederseniz 16 da toplanalım. (Muvafık sesleri) 16 da toplanmak üzere Birleşime son veriyorum.

Kapanma saati : 14,15

İKİNCİ OTURUM

Açılma saati : 16

BAŞKAN — Kâzım Karabekir

KÂTIPLER : Necmeddin Sahir Silan (Tunceli), Dr. Fahri Kurtuluş (Rize).

BAŞKAN — Oturum açılmıştır.

1. — DEMEÇLER

1. — *Büyük Britanya Avam Kamarası'nın daveti üzerine Londra'ya giden heyet adına Antalya Milletvekili Nurullah Esad Sumer'in demeci.*

NURULLAH ESAT SUMER (Antalya) — Muhterem arkadaşlar, Avam Kamarasının daveti üzerine Meclisimizi temsilen Londra'ya giden heyet, yurda dönmüş bulunmaktadır. İlk işimiz, bize kendisini temsil etmek gibi şerefli ve mümtaz bir vazifeyi tevdi etmiş olan Büyük Meclise teşekkürlerimizi arz etmektir. Bu horeu yerine getirdikten sonra pek kısa olmak üzere bazı mâruzatta bulunmama müsaadelerini rica ederim.

Harb sonunda maddi ve mânevi hayat ve hareketlerin mihraklarından biri ile yakından temas etmek, büyük ve şuurlu bir milletin fedakârlıklar ve ıstıraplarla geçen uzun savaş yılları

rından sonra tekevvün eden yeni şartlara uymak için bütün varlığıyla sarfettiği gayreti yakından görmek bizler için mazhariyet sayılabilecek derecede öğretici olmuştur. Umumi intibamız odur ki, İngiltere, övülecek bir seciye kuvvetiyle, karşılaştıkları bütün zorluklara göğüs germiş, daha iyi bir geleceğin temellerini kurmaya çalışmaktadır.

Arkadaşlar, davet sahipleri bizleri derinden duygulandıran bir samimiyetle kabul ettiler. Parlâmento üyeleri ve Hükümet erkânıyla temaslarımız ve muhaverelerimiz tam bir samimiyet içinde cereyan etti. İstekelri üzerine tertip ettikleri hususi bir toplantıda, biz de kendilerini yurdumuzun iktisadi ve siyasi mevzuları etrafında, gereği gibi, tenvir ettik. Sorulu cevaplı, hulâsa semereli ve faydalı bir konuşma oldu.

Muhterem arkadaşlarım; bu ziyaretimiz bun-